

Jaarverslag 2023

**Commissie van Toezicht
RJI Horsterveen, te Evertsoord/
Soesterberg**

Inhoud

Voorwoord	3
1.1 Inrichting	4
1.2 De Commissie van Toezicht	4
2. Cijfers	5
3. De toezichthoudende taak	5
4. De adviestaak	6
5. De bemiddelingstaak	7
6. De rechtsprekende taak	7
7. Overige vermeldenswaardige gebeurtenissen	9
8. Algemene conclusie ten behoeve van NPM- jaarverslag	9
Bijlage 1: managementoverzicht uit KLAVER	10
Bijlage 2: totaaloverzicht	11
Bijlage 3: brandbrief 31 juli 2023	12
Bijlage 4: brandbrief 31 augustus 2023	16
Bijlage 5: brief van minister Weerwind van 16 januari 2023	19
Bijlage 6: brief van 14 september 2023 van de vaste commissie voor Justitie en Veiligheid in de Tweede Kamer	22
Bijlage 7: reactie demissionair Minister Weerwind van 28 september 2023	24

Voorwoord

De RJJl Horsterveen is sinds 27 september 2021 geopend als tijdelijke opvang van jeugdigen van 18 tot 24 jaar. De inrichting is gevestigd in de Flex capaciteit van de P.I. Zuid-Oost in Evertsoord. Na noodweer op 23 juni 2023 bleek de schade aan het gebouw zo groot dat de aanwezige jeugdigen per direct zijn overgeplaatst naar het Justitieel Complex Zeist te Soesterberg, in eerste instantie voor de periode van 3 weken. Gelet op deze tijdelijke regeling heeft de Commissie van Toezicht besloten om haar taken voorlopig uit te blijven voeren, totdat duidelijk zou worden waar de jeugdigen definitief geplaatst zouden worden. Hierover is intensief contact gevoerd met de directie van de RJJl, de Commissie van Toezicht bij JC Zeist door de voorzitter van de Commissie.

Uiteindelijk konden de jeugdigen tot 1 augustus en later tot 31 augustus verblijven in JC Zeist.

Nadat duidelijk werd dat de jeugdigen niet meer terug zouden keren naar Evertsoord heeft de Commissie zich beraden over de toekomst. Ofschoon de directie van RJJl Horsterveen haar uiterste best heeft gedaan om de jeugdigen datgene te geven waar men recht op heeft, heeft de Commissie geconcludeerd dat er geen sprake kan zijn van een RJJl op de locatie te Zeist. De jeugdigen zitten dan wel op een eigen afdeling, maar zijn geplaatst tussen volwassen gedetineerden. Daarnaast kan het onderwijs niet volledig worden gegeven in verband met het ontbreken van een praktijklokaal en kan niet worden voldaan aan een volledig dagprogramma van 77 uur. De Commissie heeft daarop op 31 juli 2023 een brandbrief geschreven aan demissionair minister Weerwind, waarin mede is aangekondigd dat mede gezien het uitblijven van een passende oplossing voor het verblijf van deze doelgroep op 1 september 2023 de voltallige Commissie zal stoppen. Inmiddels is besloten dat de RJJl Horsterveen met ingang van 1 september 2023 zal worden opgeheven. De jeugdigen die zijn afgestraft zullen worden herplaatst naar andere RJJl's en in JC Zeist zullen jeugdigen worden geplaatst die preventief gedetineerd zijn.

Omdat de Commissie het belangrijk vindt om op een juiste wijze af te sluiten, wordt het jaarverslag over 2023 nu reeds opgesteld en vastgesteld.

1.1 Inrichting

De Rijks Justitiële Jeugdinstelling (RJI) bestaat uit vier locaties, namelijk locatie De Hartelborgt in Spijkenisse, locatie De Hunnerberg in Nijmegen, locatie Den Hey-Acker in Breda en locatie Horsterveen in Evertsoord.

De RJI is een gesloten justitiële jeugdinstelling, die plaats biedt aan jeugdigen van 12 tot 24 jaar.

Op 27 september 2021 is de RJI Horsterveen geopend. Er kunnen 40 jeugdigen worden geplaatst.

De locatie Horsterveen voorziet in kort verblijf groepen voor jeugdigen. Het uitgangspunt is dat jeugdigen op het moment van plaatsing 18 jaar zijn of ouder en er niet langer gaan verblijven dan 3 maanden. De locatie voorziet in de opvang op grond van de volgende titels: preventief, zelfmelders en kortdurende jeugddetentie. Horsterveen zou openblijven tot eind 2024 in verband met tekort aan plekken elders in het land en de uitgestelde opening van Teylingereind. Na noodweer is in verband met lekkage het gebouw in Evertsoord gesloten en zijn de jeugdigen sinds 23 juni 2023 tijdelijk gehuisvest in het Justitieel Complex (JC) Zeist.

1.2 De Commissie van Toezicht

Dit jaar maken van de commissie deel uit:

- mw. mr. P. van Blaricum, senior rechter bij de rechtbank Limburg, voorzitter sinds 27 september 2021;
- mw. mr. A.J.D.D. Burhenne, advocaat, lid sinds 27 september 2021, tevens plaatsvervangend voorzitter;
- dhr. E.W.J. Hulshof, voorheen Ombudsman Hogeschool Arnhem en Nijmegen en eigenaar eigen bedrijf, lid sinds 27 september 2021;
- dhr. G.G. Dirks, stafjurist bij de Rechtbank Oost-Brabant, lid sinds 27 september 2021;
- dhr. E.R.J. Berends, huisarts, lid sinds 1 januari 2022;
- mw. R. Ogink, lid sinds 27 september 2021;
- mw. I. van Kempen, eigenaar eigen bedrijf, lid sinds 1 januari 2022;
- dhr. H. Punt, medewerker bij Reclassering Nederland, lid sinds 15 augustus 2022.

Dhr. Punt is per 1 augustus 2023 gestopt als lid van de commissie. De overige commissieleden zijn per 1 september 2023 gestopt.

Het secretariaat bestaat uit mw. P. van Kaam-Wolfswinkel.

De administratieve ondersteuning van de commissie van toezicht is verzorgd door mw. M.H.G.M. Grubben en mw. M.C.H. van Bree.

Het secretariaat van de Commissie van Toezicht is gevestigd in de rechtbank Limburg, locatie Roermond, Willem II Singel 67, 6041 HR Roermond.

Deskundigheidsbevordering

De leden hebben kennisgenomen van de belangrijkste punten van aandacht die door de manager primair proces tijdens de vergaderingen naar voren zijn gebracht. Dit jaar heeft de commissie daarnaast enkele medewerkers uitgenodigd om over hun werkzaamheden te spreken, waaronder een docent, een medewerker van de Badafdeling, de manager primair proces, de manager opvoeding en behandeling en de afdelingshoofden.

De site van het Kenniscentrum is een bron van achtergrondinformatie.

2. Cijfers

Aantal fysieke beklagzittingen:	1
Aantal digitale beklagzittingen:	1
Aantal klachten/grievens:	99
Aantal bezette detentieplaatsen per 1 juli 2023:	ongeveer 20 (niet doorgegeven door de inrichting)
Per 1 september 2023:	0

In 2023 is geen inhoudelijk medische klacht ingediend.

Contacten met jongerenberaad: geen

3. De toezichthoudende taak

Overlegstructuur:

De commissie overlegt elke derde dinsdag van de maand op locatie met de manager primair proces van de inrichting. De vergaderingen van februari en juli 2023 zijn digitaal gehouden, de overige vergaderingen waren op locatie.

De vergaderstukken worden in de Samenwerkruimte geplaatst, zodat de leden veilig kennis kunnen nemen van de stukken.

De manager primair proces, te weten mw. M. Herbschleb en later mw. R. van Donselaar hebben de vergaderingen bijgewoond. Soms was daar ook de manager opvoeding en behandeling, mw. Römer-Loeffen of mw. G. Thijssen bij aanwezig.

Daarnaast is er regelmatig contact geweest tussen de voorzitter en de manager primair proces, telefonisch dan wel fysiek. De voorzitter vindt het belangrijk om een vinger aan de pols te houden, mede gelet op de problemen om aan personeel te komen, zodat het dagprogramma volledig kan worden uitgevoerd voor de aanwezige jeugdigen. Daarnaast is er zeer regelmatig contact geweest tussen de voorzitter en de manager primair proces over de calamiteiten die zich hebben voorgedaan begin en eind juni 2023. Zo is er op 2 juni 2023 wateroverlast geweest door het afgaan van de sprinklerinstallatie, waardoor plotsklaps twee afdelingen moesten worden ontruimd. De jongeren zijn daarbij tijdelijk overgeplaatst naar twee leegstaande afdelingen in het Flex gebouw in Evertsoord. Op 23 juni 2023 zijn alle jongeren overgeplaatst naar het JC Zeist, nadat na een heftig onweer het dak lek bleek te zijn, wat wederom leidde tot wateroverlast en problemen in de technische ruimte (kortsluiting) zodat het gebouw moest worden ontruimd. De jeugdigen zijn voor een periode van drie weken geplaatst in een afdeling van de JC Zeist. Omdat de commissie van oordeel was dat het belangrijk was dat de jongeren contact konden hebben met een maandcommissaris, en de mogelijkheid bestond dat de jongeren terug zouden kunnen keren naar Horsterveen is besloten om tijdelijk als commissie door te gaan. Toen in de vergadering van juli 2023 bleek dat de jongeren ook nog na 1 september 2023 in JC Zeist zouden blijven, heeft de commissie besloten met ingang van deze datum te stoppen. De commissie heeft een brandbrief geschreven aan de demissionair minister Weerwind (zie bijlage), waarin de redenen van de commissie voor dit besluit uiteen worden gezet. Uiteindelijk heeft de RJJJ besloten om haar werkzaamheden als RJJJ Horsterveen met ingang van 1 september 2023 te staken.

De maandcommissarissen hebben de RJJl minimaal iedere twee weken bezocht. Vanaf de tweede week na de overplaatsing naar JC Zeist is de maandcommissaris wekelijks langs gegaan en vanaf half juli 2023 iedere twee weken.

De vergadering verloopt volgens een vaste agenda:

- Opening van de vergadering.
- Het verslag van de vorige vergadering.
- Het verslag van de maandcommissarissen.
- Het verslag van de directie.
- Voortgang onderwijs en dagprogramma
- Ingekomen post en mededelingen.
- Rondvraag.
- Sluiting.

Tijdens de vergaderingen is met name veel gesproken over het dagprogramma van de jeugdigen, met de nadruk op onderwijs.

Het dagprogramma staat landelijk al enige tijd onder druk. In Horsterveen kon men het dagprogramma van 77 uur bijna het gehele jaar garanderen, omdat er voldoende personeel was. Dit bleek anders te zijn in andere jeugdinrichtingen. De Raad voor Strafrechttoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) heeft in beroep beslist dat het mogelijk is om minder uren aan te bieden, mits daar een geldelijke vergoeding van € 5,- per week tegenover staat. De Commissie heeft zich kritisch uitgesproken over deze vergoeding nu het uitgangspunt moet zijn dat de jongeren voldoende dagprogramma krijgen. Horsterveen heeft dit overigens tot de verhuizing naar Zeist vrijwel steeds kunnen bieden.

Andere zaken die besproken zijn onder andere:

- De bezetting van de inrichting;
- De hygiëne op de afdelingen;
- De pilot basisafdeling;
- Drugs in detentie;
- De afhandeling van twee incidenten, te weten de wateroverlast nadat de sprinklerinstallatie heeft gewerkt en de plotselinge overplaatsing van de jeugdigen naar JC Zeist en de gevolgen daarvan.

De onderlinge samenwerking binnen de commissie was goed. De samenwerking en communicatie met de directie was eveneens prettig, open en constructief, met behoud van ieders verantwoordelijkheid.

4. De adviestaak

De Commissie heeft geadviseerd een folder te maken voor de jeugdigen waarin uiteen wordt gezet wat de Commissie van Toezicht doet. Een voorbeeld is aangeleverd. Omdat er veel jeugdigen zijn die niet goed kunnen lezen, is voorgesteld om het tot stand brengen van de folder landelijk aan te pakken. Infographics zouden mogelijk kunnen helpen voor een beter begrip. Helaas heeft de Commissie dit project niet verder kunnen afronden.

De Commissie heeft de directie geadviseerd aparte sprekersbriefjes op de afdeling te leggen. Nu is er alleen een klachtenformulier beschikbaar, waarop de jeugdige kan aangeven dat hij een klacht wil indienen of een gesprek wil met de maandcommissaris naar aanleiding van een bepaalde situatie. Daarnaast heeft de Commissie op 31 juli 2023 een brandbrief naar demissionair minister Weerwind gezonden. Hierin is onder meer geadviseerd de jeugdigen niet langer te plaatsen in RJJl Horsterveen, omdat het gebouw in JC Zeist niet geschikt is om jeugdigen conform de wettelijke regelingen op te vangen (zie bijlage 3).

Nadat in augustus 2023 is gebleken dat de RJJl Horsterveen met ingang van 1 september 2023 de deuren sluit, heeft de Commissie op 31 augustus 2023 wederom een brief naar de demissionair

Minister gezonden, gelet op de gevolgen van de sluiting voor de jeugdigen, omdat een deel van die jongeren vanaf 1 september 2023 worden geplaatst in een HvB binnen de JC Zeist. Voor de inhoud van de brief wordt verwezen naar bijlage 4. Op 14 september 2023 heeft de vaste commissie voor Justitie en Veiligheid van de Tweede Kamer gereageerd op de brief. Van de Minister is op 28 september 2023 een antwoord ontvangen (zie bijlages 6 en 7).

5. De bemiddelingstaak

De leden van de Commissie van Toezicht (met uitzondering van de voorzitter) zijn volgens de indeling overeenkomstig het jaarrooster bij toerbeurt iedere twee weken als maandcommissaris opgetreden. Daarnaast verblijven de jeugdigen relatief kort in de inrichting, tussen de 2 weken en 3 maanden. Het kan daarom voorkomen dat een klacht niet behandeld kan worden door de beklagcommissie omdat de jeugdige de inrichting dan al heeft verlaten. De commissie vindt het belangrijk om zichtbaar te zijn voor de jeugdigen. Het belang om de jeugdige te spreken voordat hij de inrichting verlaat is dan ook groot.

Tijdens de bemiddelingsronde werden de jeugdigen bezocht die een klacht of grief hadden ingediend, of een verzoekbriefje hadden ingediend voor een gesprek met de maandcommissaris. De directie zendt na ontvangst van de grief of klacht een weergave toe waarbij hetgeen is voorgevallen uiteen wordt gezet. De maandcommissaris kan dit dan gebruiken tijdens het bemiddelingsgesprek met de jeugdige.

De maandcommissarissen stellen een schriftelijk verslag op en hebben van hun bevindingen verslag gedaan tijdens de eerstvolgende commissievergadering met de directie.

In totaal zijn 121 klachten en grieven ontvangen van de jeugdigen. In alle zaken is bemiddeld, tenzij de jongere de inrichting al had verlaten of het onderwerp een disciplinaire straf betrof.

Tijdens de vergaderingen van de Commissie van Toezicht hebben de maandcommissarissen in 2023 over de gesprekken met jeugdigen verslag gedaan. De gesprekken waren deels informatief van aard en hadden deels betrekking op onderwerpen waarover ook klachten zijn ingediend. De gesprekken die hebben plaatsgevonden zijn niet in het klachtenregistratiesysteem geregistreerd, maar in een verslag weergegeven. Tijdens de gesprekken met de maandcommissaris zijn de volgende onderwerpen veelvuldig aan de orde gekomen:

- *Voeding*
- *Bejegening*
- *Het dagprogramma*
- *Disciplinaire straffen, time-outs en bewegingsvrijheid*
- *Luchten*
- *Douchen*
- *Controles*
- *Roken*

6. De rechtsprekende taak

Beklag:

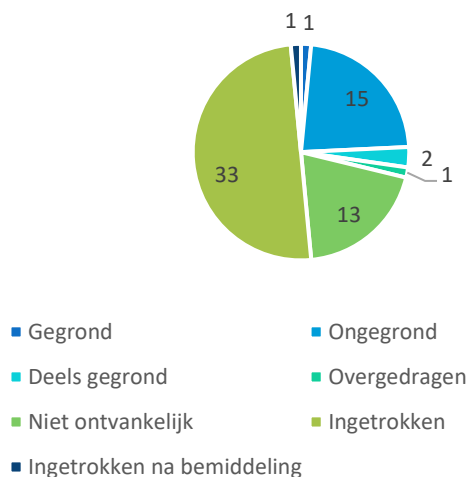
Er is een rooster opgesteld voor de beklagzittingen, die in principe maandelijks plaatsvinden.

In 2023 is 1 digitale beklagzitting gehouden, omdat de jeugdige toen in JC Zeist zat. Daarnaast is er 1 fysieke beklagzitting gehouden. De beklagrechtter heeft in 23 beklagzaken een schriftelijke uitspraak gedaan op basis van de overgelegde stukken.

Er is 1 klacht gegrond verklaard, twee klachten deels gegrond. Vijftien klachten zijn ongegrond verklaard en vijf klachten niet-ontvankelijk. Hieronder treft u de onderwerpen aan waarover geklaagd is of een grief is ingediend met de wijze van afdoening.

Zowel de jeugdigen als de directie hebben dit jaar geen beroep ingesteld naar aanleiding van een uitspraak van de beklagcommissie.

Afdoening grieven en klachten

Managementoverzicht - Soorten uitspraken per categorie	Ongegrond	Deels gegrond	Overgedragen	Niet ontvankelijk	Ingetrokken	Ingetrokken na bemiddeling	Ingetrokken ter zitting	Afdoening na rogatoir verzoek	Grief afgedaan	Niet afgeboekt in Klaver	Totaal Klachten	Totaal Grieven	Totaal
CvT Bureau Limburg - Rijks JJJ, Locatie Horsterveen - Jaar: 2023													
Activiteiten (div)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Activiteiten (lucht)	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	3	0	3
Bejegening	0	0	0	5	2	0	0	0	18	0	4	21	25
Contact buitenw (bellen)	1	0	0	1	1	0	0	0	6	0	2	7	9
Contact buitenw (bezoek)	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	1
Contact buitenw (post)	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	1
Controle	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	1	1	2
DBT	0	0	0	2	3	0	0	0	0	0	4	2	6
Disciplinaire straf	0	0	0	1	10	0	0	0	2	0	8	5	13
Geweld	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	1
Informatie/procedure	1	0	0	0	0	0	0	0	2	0	1	2	3
Ordemaatregel	5	2	0	0	4	0	0	0	0	0	9	2	11
Persoonlijke voorwerpen	1	0	1	0	3	1	0	0	0	0	5	1	6
Rek. cour./zak- en kleedgeld	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	1
Selectie/overpl. (ext)	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Selectie/overpl. (int)	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Time-out	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	3	3
Verzorging (div)	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	1
Verzorging (godsd., levens.)	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	1
Verzorging (persoonlijke)	4	0	0	1	6	0	0	0	4	0	10	5	15
Totaal	15	2	1	13	33	1	0	0	39	0	10	54	105

7. Overige vermeldenswaardige gebeurtenissen

De voorzitter van de Commissie heeft regelmatig gesproken met de overige voorzitters van de RJJl's (al dan niet in aanwezigheid van iemand van de Klankbordgroep), over de ontwikkelingen bij de RJJl's. Het blijft moeilijk om voldoende (gespecialiseerd) personeel te vinden in de krappe arbeidsmarkt. Voor Horsterveen houdt dit in dat ook in 2023 maximaal 32 van de 40 detentieplaatsen gevuld konden worden. Hierdoor kon er 77 uur aan activiteiten worden aangeboden. Bij andere RJJl's was dat niet het geval. De voorzitter heeft uitgesproken dat de landelijke tendens van verschraving van het programma zeer zorgelijk is.

In mei 2023 heeft de voorzitter van de commissie van toezicht gesproken met de overige voorzitters van de andere jeugdinstellingen in aanwezigheid van mw. H. Pinkster, algemeen directeur van de Rijks Justitiële Jeugd Instellingen. Hierbij is ingezoomd op de algemene ontwikkeling op de vier locaties, de problemen die alle instellingen ondervinden met het vinden van personeel en de gevolgen die dat heeft op de plaatsing van jeugdigen en onder andere het dagprogramma van de jeugdigen. Er is afgesproken dat dit overleg ieder half jaar zal plaatsvinden.

De voorgenomen sluiting van Horsterveen die was voorzien medio 2023 is in eerste instantie verschoven tot eind 2024, gelet op het grote aantal jeugdigen, dat wacht op ten uitvoerlegging van hun straf. De commissie van toezicht begrijpt deze beslissing.

De Commissie heeft in haar vorige jaarverslag en ook al voor de opening zorgen geuit over de toestand van het gebouw, waarin de jeugdigen zijn geplaatst. Het betreft een Flex capaciteit, die niet meer voldoet aan de eisen van de tijd en die zou worden afgebroken. Sinds 2018 heeft er geen groot onderhoud meer plaatsgevonden. Dat de wettelijk verplichte controles van het gebouw en de voorzieningen plaatsvinden doet daaraan niet af. Uiteindelijk is in juni 2023 gebleken dat het dak lek was en door de wateroverlast was er een gevaarlijke situatie ontstaan waar het de elektriciteitsvoorziening betreft. De Rijksgebouwendienst heeft daarop besloten het gebouw niet meer op te knappen en vanaf oktober 2023 af te breken.

8. Algemene conclusie ten behoeve van NPM-jaarverslag

Concluderend is de commissie van mening dat door de eerdere bezuinigen op de jeugddetentie, de waarborgen van de rechten van de jeugdigen steeds meer onder druk komen te staan. De Commissie is van oordeel dat er moet worden voldaan aan een volledig dagprogramma in passende behuizing met voldoende en adequaat opgeleid personeel, waarbij onderwijs zeer belangrijk is. De beslissing van de demissionair minister Weerwind om jeugdigen in de leeftijd van 18 tot 24 jaar als dan niet tijdelijk in een Huis van Bewaring te plaatsen, omdat er onvoldoende plaatsen zijn in een RJJl is zeer zorgelijk.

Dit verslag is vastgesteld ter vergadering van de commissie van toezicht op 31 augustus 2023 en ondertekend door de voorzitter.

P. van Kaam-Wolfswinkel

mr. P. van Blaricum

Bijlage 1: managementoverzicht uit KLAVER

Managementoverzicht per afdeling - werkvoorraden																		
2023 CvT Bureau Limburg - Rijks JJI, Locatie Horsterveen	begin voorraad	totaal instroom	instroom klacht	instroom grief	grief naar klacht	totaal uitstroom	uittroom klacht	uittroom grief	doorloop tijd	gegrond	ongeground	deels gegrond	overgedragen	niet ontvankelijk	ingetrokken	ingetrokken na bemiddeling	grief afgedaan	eind voorraad
januari	16	4	1	3	1	11	8	3	27						3	1	7	9
februari	9	0	0	0	1	7	4	3	40		1						6	2
maart	2	20	1	19	1	13	2	11	19		1				3		9	9
1e kwartaal	16	24	2	22	3	31	14	17	29		2				6	1	22	9
april	9	7	2	5	0	10	1	9	19					2	3		5	6
mei	6	32	1	31	3	8	2	6	13			1			1		6	30
juni	30	27	8	19	22	14	2	12	25						3	1	10	43
2e kwartaal	9	66	11	55	25	32	5	27	19			1	2	7	1	21	43	
juli	43	11	6	5	0	23	12	11	35		7			2	6		8	31
augustus	31	4	2	2	2	25	20	5	62	1	6	2		1	15			10
september	10	0	0	0	0	8	8	0	58					7	1			2
3e kwartaal	43	15	8	7	2	56	40	16	52	1	13	2		10	22		8	2
oktober	2	0	0	0	0	2	2	0	51					2				
november																		
december																		
4e kwartaal	2	0	0	0	0	2	2	0	51					2				0
Totaal	16	105	21	84	30	121	61	60	35	1	15	2	1	14	35	2	51	0

Bijlage 2: totaaloverzicht

Inrichting	Doorloop termijnen in dagen														Beslissingen								
	Totaal instroom	Instroom Klachten	Instroom grieven	Grief naar klacht	Totaal uitstroom	Uitstroom Klachten	Uitstroom grieven	0-10	11-30	31-40	41-50	51-60	>60	Gegrond	Ongegrond	Deels gegrond	Overgedragen	Niet ontvankelijk	Ingetrokken	Ingetrokken na bemiddeling	Ingetrokken ter zitting	Afdoening na rogatoir verzoek	Grief afgedaan
Ter Peel HV	105	21	84	30	121	61	60	17	40	10	15	13	26	1	15	2	1	14	35	2			51

Bijlage 3: brandbrief 31 juli 2023

Commissie van Toezicht bij de Rijks Justitiële Jeugdinstelling Horsterveen te Evertsoord.

Roermond, 31 juli 2023,

Ministerie van Justitie en Veiligheid
Demissionair minister D. Weerwind
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

p.a. Postbus 950
6040 AZ Roermond
e-mail: [str.cvt.RB-
LIM@rechtspraak.nl](mailto:str.cvt.RB-LIM@rechtspraak.nl)

Geachte heer Weerwind,

Hierbij delen wij u mede dat wij per 1 september 2023 onze taak als volledige Commissie van Toezicht JJI Horsterveen neerleggen.

Onze beweegredenen zijn als volgt.

Op 27 september 2021 is JJI Horsterveen in een zeer kort tijdsbestek geopend. Voordat de zogenaamde Flexcap behorende bij PI Ter Peel in gebruik werd genomen heeft de CvT bij de PI Ter Peel haar zorgen bij uw voorganger neergelegd over deze opening, onder andere vanwege de bouwkundige situatie. Uw voorganger zegde toe dat de JJI pas in gebruik zou worden genomen wanneer aan bepaalde randvoorwaarden zou zijn voldaan. Ondanks deze toezegging werd de JJI toch in vroegtijdig stadium geopend. De Commissie van Toezicht Horsterveen heeft daarover destijds een brandbrief gestuurd.

De recente overstroming in Horsterveen met alle gevolgen van dien heeft duidelijk gemaakt hoe slecht de bouwkundige situatie van het gebouw was en dankzij de inspanningen van het personeel zijn gevaarlijke situaties gelukkig voorkomen en zijn alle jongeren met spoed veilig overgeplaatst naar DC Zeist. Daar verblijven de jongeren inmiddels alweer bijna zes weken en nog steeds is niet helder waar de jongeren van Horsterveen nu uiteindelijk zullen worden ondergebracht. Als Commissie van Toezicht hebben wij toegezegd om voorlopig ons werk voor de jongeren voort te zetten in het vertrouwen dat er spoedig een passende huisvesting voor deze doelgroep zou worden gezocht en gevonden. Ondanks de enorme inspanningen van directie en medewerkers voldoet DC Zeist echter niet aan de wettelijke eisen voor een JJI en is er een situatie ontstaan die niet wenselijk is, voor zowel medewerkers als de jeugdigen.

Dagprogramma in strijd met BJJ

De wettelijke norm zoals neergelegd in de BJJ van het dagprogramma (77 uur per week) wordt niet gehaald. Er kan maximaal 74,25 uur per week aangeboden worden. De jeugdigen klagen hier terecht over. Dat de uren niet gehaald kunnen worden is met name een gevolg van de bouwkundige situatie die niet ingericht is op het herbergen van jongeren. Wij vinden dit kwalijk en zorgelijk. Het aantal uren dagprogramma is verankerd in de wet en juist in een JJI is het van belang dat er optimaal ingezet wordt op pedagogische aspecten. Een financiële

compensatie die momenteel wordt aangeboden aan de jeugdigen kan dit gebrek niet compenseren.

Bouwkundige beperkingen

De situatie in DC Zeist is niet ingericht om een JJI te huisvesten. Zo zijn er geen praktijkleslokalen en is er geen bibliotheek. Verder kunnen de jeugdigen zich maar zeer beperkt bewegen, ze zitten opgesloten zoals in een volwassen PI en ze moeten volledig begeleid worden wanneer zij zich van de ene plek naar de andere bewegen. Dat is niet wenselijk in een omgeving waarbij de nadruk zou moeten liggen op pedagogiek.

Daarnaast huisvest het DC ook volwassen ISD-ers en HvB-ers en wordt gezamenlijk gebruik gemaakt van bepaalde ruimtes. Deze combinatie van adolescenten en volwassenen in één gebouw achten wij hoogst ongelukkig en onwenselijk.

Het is een enorm gepuzzel om ervoor te zorgen dat de diverse groepen elkaar niet tegenkomen naast het feit dat alle ruimtes nadien gecontroleerd dienen te worden op achtergelaten zaken. Ook moeten de groepen vaak gesplitst worden in verband met de orde en veiligheid binnen de inrichting en kan er niet gezamenlijk gelucht of gegeten worden. Dit alles trekt een enorme wissel op de tijd van de medewerkers en die tijd gaat rechtstreeks ten koste van de tijd die men kan besteden aan de invulling van het dagprogramma.

Indien duidelijk zou zijn dat dit een tijdelijke situatie was om een calamiteit te overbruggen zou dit, mede afhankelijk van de te verwachten duur, mogelijk nog te accepteren zijn. Wij moeten helaas constateren dat er echter in het geheel geen zicht op verbetering is. Wij hebben vernomen dat de nieuwbouw van JJI Teylingereind gereed is, maar er kunnen kennelijk geen jeugdigen geplaatst worden in verband met personeelstekort. Het personeelsbestand van JJI Horsterveen was op orde maar daar is de locatie afgeschreven en inmiddels onbewoonbaar verklaard.

Wij maken ons enorme zorgen over de wijze waarop landelijk omgegaan wordt met JJI's en het falende beleid op dit punt. Met name in jongeren zou geïnvesteerd moeten worden maar daar waar personeel beschikbaar is kan met kennelijk geen geschikte locatie vinden en daar waar een locatie beschikbaar is ontbreekt het aan personeel. Als gevolg hiervan kan er niet worden voldaan aan de wet- en regelgeving voor adolescenten die in het kader van jeugdstrafrecht in detentie verblijven en zijn gedetineerde jongeren de dupe van dit beleid. Een oplossing in de vorm van het verlagen van de wettelijke norm van uren en het bieden van een financiële compensatie van 5 euro achten wij in dit kader geen passende oplossing.

Er rest ons niets anders dan opnieuw de noodklok te luiden. Wij merken daarbij op dat wij een duidelijke parallel zien met de huidige situatie en onze brandbrief van twee jaar geleden. Het is kwalijk dat er in de tussentijd wel veel beloftes zijn gedaan maar dat de huidige situatie eerder verslechterd is dan verbeterd. Wij willen in dat kader (nogmaals) benadrukken dat onze kritiek niet ziet op de directie en het personeel van JJI Horsterveen. Wij hebben bewondering voor de manier van aanpak en zien dat zij zeer betrokken en loyaal zijn. Onze kritiek betreft de beleidsmatige keuzes die gemaakt worden (of juist niet gemaakt worden).

Wij verzoeken u om de jongeren zo spoedig mogelijk te plaatsen in een inrichting die voldoet aan alle eisen zodat voldaan kan worden aan de bedoeling van de wet.

Door als Commissie van Toezicht aan te blijven terwijl wij van mening zijn dat er sprake is van wanbeleid en er geen vertrouwen meer in verbetering is geven wij een verkeerd signaal af en nemen wij onze verantwoordelijkheid als Commissie van Toezicht niet zoals wij dat zouden moeten doen. Wij zouden daarmee immers het systeem in stand houden. Het enige signaal dat passend is bij de zorgen die wij hebben is het zwaarste middel dat we hebben, te weten als voltallige Commissie van Toezicht onze taak neerleggen.

Met ingang van 1 september a.s. zullen wij als Commissie van Toezicht Horsterveen het werk neerleggen. Ondanks ons gezamenlijke ontslag vragen wij wel een antwoord op deze brief. Wij zijn en blijven bereikbaar via onderstaande gegevens.

Hoogachtend,

Namens de voltallige Commissie van Toezicht JJI Horsterveen
Mr. P. van Blaricum, voorzitter

p.a. Postbus 950
6040 AZ Roermond
e-mail: str.cvt.RB-LIM@rechtspraak.nl

c.c. Hoofd DJI, dhr. W. Saris, Postbus 30132, 2500 GC Den Haag
Tweede Kamer der Staten Generaal, Postbus 20018, 2500 ES Den Haag
Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd, Postbus 2518, 6401 DA Heerlen
Inspectie Justitie en Veiligheid, Postbus 20301, 2500 EH Den Haag
Inspectie van het onderwijs, Postbus 2730, 3500 GS Utrecht
Directie RJJJ Horsterveen, Postbus 6021, 5960 AA Horst aan de Maas
Algemeen directeur RJJJ, mw. H. Pinxter, Postbus 1188, 6501 BD Nijmegen

Bijlage 4: brandbrief 31 augustus 2023

Commissie van Toezicht bij de Rijks Justitiële Jeugdinstelling Horsterveen te Evertsoord.

Roermond, 31 augustus 2023,

Ministerie van Justitie en Veiligheid
Demissionair minister D. Weerwind
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

p.a. Postbus 950
6040 AZ Roermond
e-mail: [str.cvt.RB- LIM@rechtspraak.nl](mailto:str.cvt.RB-LIM@rechtspraak.nl)

Geachte heer Weerwind,

Op 31 juli jongstleden hebben wij schriftelijk onze zorgen met u gedeeld en u bericht dat deze zorgen over het jeugddetentiesysteem dermate groot zijn dat wij het zwaarste middel dat wij hebben inzetten, namelijk het neerleggen van onze taak als Commissie van Toezicht van de RJJI Horsterveen per 1 september 2023.

Op 8 augustus jongstleden werd bekend dat RJJI Horsterveen wordt opgeheven. Dit is echter geen oplossing voor de gerezen problemen, integendeel.

De sluiting van JJI Horsterveen heeft tot gevolg dat de jong-meerderjarigen die in JJI Horsterveen geplaatst zijn, deels zijn overgeplaatst naar een andere JJI, maar een ander deel wordt ondergebracht in het Huis van Bewaring binnen Justitieel Centrum Zeist, met als bestemming Penitentiare Inrichting voor volwassenen. De jongeren vallen dan niet meer onder het regime van de BJJI maar onder het regime van de Pbw. Dit heeft rechtstreeks negatieve gevolgen voor de jongeren.

De betreffende jong-meerderjarigen zijn doelbewust in een JJI geplaatst. De nadruk ligt binnen een JJI op pedagogiek. Door deze jongeren in een volwassen regime te plaatsen, kunnen zij geen gebruik maken van onderwijs, kunnen zij niet meer gezamenlijk als groep functioneren (maaltijden worden bijvoorbeeld niet meer gezamenlijk genuttigd) en verblijven zij vele uren op cel (in ieder geval van 16.30 uur tot 's ochtends en als er geen programma is nog langer). Bovendien kunnen zij in aanraking komen met volwassen gedetineerden, hetgeen niet wenselijk is.

Als Commissie van Toezicht achten wij het kwalijk dat ten koste van kwetsbare jongeren dergelijke besluiten worden genomen.

Op de valreep van onze werkzaamheden als Commissie van Toezicht, doen wij dan ook een dringend beroep op u om uw zorgplicht jegens deze kwetsbare adolescentie gedetineerden in acht te nemen en passende maatregelen te nemen in die zin dat de capaciteit binnen de JJI's op een zo kort mogelijke termijn op orde wordt gebracht.

Voor een antwoord op onze brief van 31 juli jongstleden en het onderhavige schrijven blijven wij bereikbaar via onderstaande contactgegevens.

Hoogachtend,

Namens de voltallige Commissie van Toezicht van de RJI Horsterveen.

Mr. A.J.D.D. Burhenne,
plaatsvervangend voorzitter.

i.o.

A handwritten signature in blue ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke extending to the right.

Commissie van Toezicht bij RJI Horsterveen
p.a. Postbus 950
6040 AZ Roermond
e-mail: str.cvt.RB-LIM@rechtspraak.nl

c.c. Hoofd DJI, dhr. W. Saris, Postbus 30132, 2500 GC Den Haag
Tweede Kamer der Staten Generaal, Postbus 20018, 2500 ES Den Haag
Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd, Postbus 2518, 6401 DA Heerlen
Inspectie Justitie en Veiligheid, Postbus 20301, 2500 EH Den Haag
Inspectie van het onderwijs, Postbus 2730, 3500 GS Utrecht
Directie RJI Horsterveen, Postbus 6021, 5960 AA Horst aan de Maas
Algemeen directeur RJI, mw. H. Pinxter, Postbus 1188, 6501 BD Nijmegen
Klankbordgroep Commissies van Toezicht, g.van.den.berg@rechtspraak.nl

Bijlage 5: brief van minister Weerwind van 16 januari 2023

> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den Haag

Commissie van Toezicht bij de Rijks Justitiële Jeugdinrichting Horsterveen te Evertsoord
p.a. Postbus 950
6040 AZ Roermond

**Directoraat-Generaal
Straffen en Beschermen**
Directie Familie, Jeugd en
Aanpak
Criminaliteitsfenomenen

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Ons kenmerk
4322538

Datum 16 januari 2023
Onderwerp Reactie op uw brief

*Bij beantwoording de datum
en ons kenmerk vermelden.
Wilt u slechts één zaak in uw
brief behandelen.*

Geachte mevrouw Van Blaricum,

Veel dank voor uw brief van 4 oktober 2022. Ik heb begrepen dat u inmiddels een goed gesprek heeft gehad met de algemeen directeur van de Rijks JJI en de plaatsvervangend directeur van de Divisie Forensische Zorg en Justitiële Jeugdinrichtingen van DJI over uw zorgen met betrekking tot de ingebruikname van JJI Horsterveen.

In uw eerdere brief heeft u uw zorgen geuit over de wijze waarop Rijks JJI Horsterveen in gebruik is genomen.¹ Zoals ik in mijn reactie daarop al aangaf, trek ik mij deze zorgen aan en zal ik deze meewegen in eventuele toekomstige besluitvorming over uitbreiding van capaciteit.² Ik waardeer dat u uw zorgen kenbaar heeft gemaakt en moedig u aan om dat in de toekomst te blijven doen.

Het is geenszins mijn intentie geweest om de problemen die in Rijks JJI Horsterveen speelden bij ingebruikname, te bagatelliseren. Uw zorgen waren terecht. Ook de inspecties hebben gesignaleerd dat bij ingebruikname nog niet alles op orde was.³ De problemen waren echter niet van een dusdanige omvang, dat ze een vertraging van ingebruikname rechtvaardigden. Doordat de werving van docenten langer duurde dan gehoopt, kon er vanaf de start geen formeel onderwijs worden aangeboden. Ter ondervanging hiervan voerde stichting Young in Prison (tijdelijk) een educatief programma uit. Verder konden jongeren vanaf ingebruikname in een fitnesszaal sporten. Nadat de ondergrond in de binnenplaats gereed was gemaakt, konden jongeren ook buiten sporten. Een andere randvoorwaarde voor ingebruikname was voldoende gekwalificeerd personeel. Het werven en behouden van personeel was toen, en is nog steeds, een uitdaging. Daarom dat ervoor gekozen is om de inrichting gefaseerd in gebruik te nemen. Voorts was er vorig jaar sprake van een urgente behoefte aan extra capaciteit. Gelet op deze context vind ik dat mijn ambtsvoorganger een noodzakelijk besluit heeft genomen om Rijks JJI Horsterveen gefaseerd in gebruik te nemen. Dat uw commissie onvoldoende is meegenomen in de afwegingen die

¹ Brief verstuurd op 1 juni 2022.

² Kenmerk 4078922.

³ Kenmerk 4138010.

destijds zijn gemaakt, betreur ik. Ik zal ervoor zorgen dat dit in het vervolg beter gebeurt.

Sinds ingebruikname heeft de inrichting een positieve ontwikkeling doorgemaakt: de inspecties constateren dat het verblijf, de behandeling en het onderwijs van jongeren voldoen aan de basisvereisten.⁴ Daarnaast geeft u in uw brief aan redelijk tevreden te zijn met de ontwikkelingen die binnen Rijks JJI Horsterveen plaatsvinden. Dit geeft mij het vertrouwen dat we op de goede weg zijn en dat het van belang is deze te vervolgen. Werving en behoud van personeel blijft daarbij de hoogste prioriteit.

Op dit moment zijn in JJI Horsterveen 32 van de in totaal 40 beoogde plekken operationeel. Zodra voldoende personeel geworven is, zal de inrichting volledig operationeel zijn. Zoals u weet betreft dit een tijdelijke inrichting: wanneer de nieuwbouw in JJI Teylingereind volledig beschikbaar is, zal JJI Horsterveen worden gesloten. De inspecties hebben recent hun ernstige zorgen geuit over de situatie in de JJI's en adviseren om jongeren alleen nog in een JJI te plaatsen als zij er een passende behandeling en verantwoord verblijf kunnen krijgen⁵. Op dit moment werkt DJI een aantal scenario's uit waarmee de druk op de JJI's op korte termijn kan worden verlicht. Hierbij wordt ook bekeken of het ook nodig is om de uitbreiding van JJI Teylingereind te temporiseren, en daarmee JJI Horsterveen langer open te houden⁶. Wanneer de uitwerking van de scenario's afgerond is, informeert DJI u over de mogelijke impact op JJI Horsterveen. Ik informeer de Tweede Kamer uiterlijk in januari 2023 over de aanvullende maatregelen.

De vaste commissie voor Justitie en Veiligheid van de Tweede Kamer heeft mij gevraagd om een afschrift van mijn antwoord op uw brief. Dit verzoek zal ik inwilligen.

Hoogachtend,

De Minister voor Rechtsbescherming

Franc Weerwind

**Directoraat-Generaal
Straffen en Beschermen**
Directie Familie, Jeugd en
Aanpak
Criminaliteitsfenomenen

Datum
16 januari 2023

Ons kenmerk
4322538

⁴ Kenmerk 4078922.

⁵ Kenmerk 4279269, Brief+stand+van+zaken+intensief+toezicht+JJI's+november+2022 (2).pdf.

⁶ Kenmerk 4296431, tk-beleidsreactie-op-voortgangsbrief-intensief-toezicht-jjis.pdf (overheid.nl).

Bijlage 6: brief van 14 september 2023 van de vaste commissie voor Justitie en Veiligheid in de Tweede Kamer

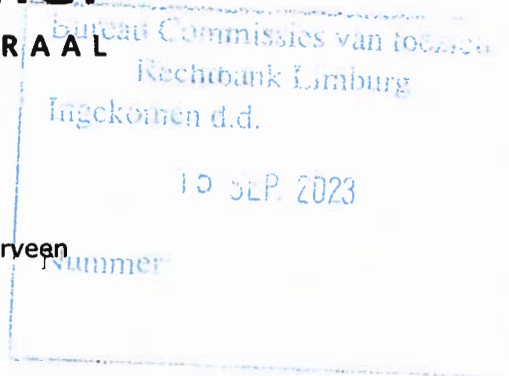

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Commissie J&V

Aan de Commissie van Toezicht Rijks JJI Horsterveen
p/a Postbus 950
6040 AZ Roermond

Plaats en datum: Den Haag, 14 september 2023
Betreft: Afschrift brief Commissie van Toezicht Rijks JJI Horsterveen aan minister voor
Rechtsbescherming inzake voorgenomen sluiting RJI Horsterveen
Ons kenmerk: 2023Z14668/2023D36914
Uw brief van: 31 augustus 2023

Geachte heer/mevrouw,

U heeft een afschrift van uw brief over de voorgenomen sluiting RJI Horsterveen van 13 september 2023 aan de Tweede Kamer gestuurd. De vaste commissie voor Justitie en Veiligheid heeft uw brief besproken.

De commissie heeft besloten om de minister voor Rechtsbescherming een afschrift te vragen van het antwoord op uw brief. Zodra de commissie dat antwoord heeft ontvangen, neemt zij een besluit over de eventuele verdere behandeling van uw brief. Hierover zal ik u informeren.

Namens de commissie dank ik u voor de toezending van uw brief.

Hoogachtend,

de griffier van de vaste commissie voor Justitie en Veiligheid,

A.M. Brood

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

T. 070-3182211
E. cie.jv@tweedekamer.nl

Bijlage 7: reactie demissionair Minister Weerwind van 28 september 2023

> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den Haag

Commissie van Toezicht bij de Rijks Justitiële Jeugdinrichting Horsterveen te Evertsoord
p.a. Postbus 950
6040 AZ Roermond

**Directoraat-Generaal
Straffen en Beschermen**
Directie Familie, Jeugd en
Aanpak
Criminaliteitsfenomenen

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Ons kenmerk
4859704

Datum 28 september 2023
Onderwerp Reactie op uw brief

*Bij beantwoording de datum
en ons kenmerk vermelden.
Wilt u slechts één zaak in uw
brief behandelen.*

Geachte mevrouw Van Blaricum,

Bedankt voor uw brieven van 31 juli en 31 augustus 2023. U uit hierin uw zorgen over de situatie die is ontstaan sinds de voormalige RJJJ Horsterveen op 22 juni 2023 door overmacht, een lekkage na zwaar noodweer, onbruikbaar is geworden en de jongvolwassenen die hier verbleven zijn overgeplaatst naar justitieel complex (hierna: JC) Zeist. U wijst in uw eerste brief op duur van het dagprogramma sinds de overplaatsing, de bouwkundige beperkingen van JC Zeist als JJI-locatie en het gebrek aan toekomstperspectief. In uw vervolgbrief uit u uw zorgen over de situatie sinds de sluiting van de RJJJ Horsterveen. Ik trek mij deze zorgen aan en wil u in deze brief een toelichting geven op de situatie, de gemaakte keuzes en het perspectief op een structurele oplossing.

JC Zeist heeft een aanwijzing als huis van bewaring en is, zoals u in uw brief terecht aangeeft, niet optimaal ingericht om een JJI te huisvesten. De RJJJ Horsterveen bleek na inspectie echter dusdanig beschadigd door het noodweer dat de locatie onbruikbaar is verklaard. Vanaf dat moment is DJI-breed gezocht naar een passend alternatief. Daarbij was het uitgangspunt dat de locatie moest kunnen voldoen aan de eisen van de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen. Helaas bleek een dergelijke locatie, waar de RJJJ Horsterveen voortgezet kon worden, niet op korte termijn beschikbaar binnen DJI.

Daarom is besloten de RJJJ Horsterveen (tijdelijk gehuisvest in Zeist) per 1 september 2023 te sluiten. Ik hecht eraan dat jongeren op een passende manier worden opgevangen en het spijt mij dan ook dat de jongvolwassenen uit de RJJJ-locatie Horsterveen vanwege capaciteitstekort in de JJI's niet in een JJI geplaatst konden worden. Wanneer sprake is van een tekort aan JJI-capaciteit kan een jongvolwassene die onder het jeugdstrafrecht valt bij wijze van noodmaatregel in een huis van bewaring worden geplaatst.¹ Hierover heb ik de Tweede Kamer op 2 februari 2023 en 5 juli 2023 per brief geïnformeerd. Ik realiseer mij dat dit niet

¹ PBW Art. 9 lid 2 sub e: Huizen van bewaring zijn bestemd voor de opnemings van: alle anderen aan wie krachtens rechterlijke uitspraak of beschikking of door het openbaar gezag rechtens hun vrijheid is ontnomen, voor zover geen andere plaats voor hen is bestemd of voor zolang opname in de voor hen bestemde plaats niet mogelijk is.

wenselijk is en dat het toepassen van deze noodmaatregel de betreffende jongvolwassenen raakt. Om tegemoet te komen aan de eerdere bezwaren rondom plaatsing in een huis van bewaring zullen de jongvolwassenen in het huis van bewaring in JC Zeist zo veel mogelijk samen op één afdeling geplaatst worden en worden activiteiten gescheiden gehouden van volwassenen. In het dagprogramma en de begeleiding wordt zoveel als mogelijk rekening gehouden met de specifieke behoeften van deze doelgroep.

**Directoraat-Generaal
Straffen en Beschermen**
Directie Familie, Jeugd en
Aanpak
Criminaliteitsfenomenen

Datum
28 september 2023

Ons kenmerk

Zoals u in uw brief ook aangeeft is uitbreiding van de JJI-capaciteit noodzakelijk. Op 14 september 2023 heb ik de Kamer geïnformeerd over mijn plannen om de JJI-capaciteit structureel te vergroten. Om dit te bereiken zal Penitentiare Inrichting Klein Bankenbosch worden herbestemd tot JJI, waarbij maximaal 70 JJI-plekken worden gecreëerd. Hoewel er alles aan gedaan zal worden om zo snel mogelijk de locatie gereed te krijgen, verwacht ik dat JJI Klein Bankenbosch niet eerder dan in het tweede kwartaal van 2024 gefaseerd in gebruik kan worden genomen. Wanneer de herbestemming van Klein Bankenbosch én de reeds geplande uitbreiding bij JJI Teylingereind zijn voltooid, zullen de JJI's kunnen voldoen aan de capacitaire opgave.

Ik hoop u met deze brief duidelijkheid te hebben verschaft over de situatie rondom de RJJJ Horsterveen. Ook wil ik de Commissie van Toezicht bedanken voor haar inzet en betrokkenheid sinds de start van de RJJJ Horsterveen. Tot slot wil ik mijn grote waardering uitspreken voor de inzet die het personeel van de RJJJ zowel in Horsterveen als Zeist, ook onder moeilijke omstandigheden, heeft getoond.

Hoogachtend,

De Minister voor Rechtsbescherming,

F.M. Weerwind